

Sămănătorul

Revistă Săptămînală

Supt îngrijirea d-lor :

AUREL C. POPOVICI

PENTRU PARTEA POLITICĂ.

D. ANGHEL, ST. D. IOSIF, M. SADOVEANU, C. SANDU-ALDEA, ION SCURTU

PENTRU PARTEA LITERARĂ.

G. M. MURGOCI

PENTRU PARTEA ȘTIINȚIFICĂ.

Sumarul :

AUREL C. POPOVICI. — Reforma omului.

NATALIA IOSIF. — Cîntul Dainei (poezie).

G. TUTOVEANU. — Cer și pămînt (poezie).

MIHAIL SADOVEANU. — Mănăstirea Rîșca.

G. APOSTOL. — Unor țărani (poezie).

MIHAIL LUNGIANU. — In seara de Sf. Gheorghe.

C. SANDU-ALDEA. — Pescar de Islanda (trad. din Pierre Loti.

— Sfirșit).

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA :

B-dul ACADEMIEI No. 3. — Str. EDGAR QUINET No. 4.

BUCUREȘTI

EXEMPLARUL :

In țară . . . 20 bani

In străinătate 25 „

ABONAMENTUL ANUAL :

In țară . . . . 10 lei

In străinătate . 12 „

„MINERVA“

INSTITUT DE ARTE GRAFICE ȘI EDITURA
BUCUREȘTI. — Bd. Academiei, 3.

A apărut :

Cântarea Cântărilor

Prelucrare în versuri după Biblie

DE

C. Moldovanu

LEI: 1.—

E X T A Z

POEZII

DE

Maria Baiulescu

LEI: 1.50

Poesii Populare ale Românilor

DE

Vasile Alexandri

LEI: 1.50

De vânzare la toate librăriile

SĂMĂNĂTORUL

REVISTĂ SĂPTĂMÎNALĂ

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA :

B-dul Academiei, 3,
Strada Edgar Quinet, No. 4.
BUCUREȘTI

ABONAMENTUL ANUAL

În țară . . . . . 10 lei
În străinătate . . . . . 12 »

«REFORMA OMULUI»

I.

Vorbeam cu un prieten care-mă zicea:

— «Rar țară cu o lume mai pesimistă ca a noastră. Unde te întorci, critice, plingeri, vorbe necăjite. Ş'apoi: «Țară-î asta?» — zice unul. «Aşa-î la noi» — răspunde altul. «Ba, ca la noi, la nimeni» — încheie al treilea. Dacă ar fi să te ieși după toate cite se scriu la noi prin gazete și se zic în societate, ar trebui să-ți pierzi orice nădejde de vre-o îndreptare. Pe de altă parte iarăși, nici criticele cele multe și variate și adesea tragi-comice nu sînt lipsite de orișice temei. În administrație și chiar în justiție — cite mizerii pe fiecare zi pentru ce-î ce au de-a face cu ele! Cite nedreptăți pentru cei mici și slabi, și cite hatiruri pentru cei mari și tari! D'apoi chestia țărănească, chestia evreiască? D'apoi chestia... cu «preoții stric-ți», cu «dascălii anarhiști»? Dar politica, politica cea «mizerabilă», cu politicianismul ei care toate le strică?... Chestii mari, fără îndoială, constatări mai cu și mai fără temei; aprecieri exagerate, pătimașe, — dar toate cu un oarecare fond de realitate, multe chiar prea de tot reale, din nefericire...»

Că «politicianii» sînt de vină la multe din neajunsuri, nu încapă nici-o îndoială. Dar o fi existînd o politică modernă fără politiciani...? Să fie «aî noștri» oare singura speță în Europa? Mă cam îndoiesc...

Pe cît am văzut și am citit și eu, apoi nici în Franța politicianii nu prea sînt mai evangelicî în acest secol plin de fală raționalistă. Ş'apoi, ian să punem cazul că, printr'o minune dumnezeiească, doi-trei oameni de inimă ar izbuti să facă un nou partid puternic și viabil, nu de cele de azi pe mîine. Acesta, vrînd să facă și el politică, n'o să producă și el politiciani? N'o să aibă și el de «aî noștri»? Negreșit mai feciorelnici — la început. Dar mai incolo?... E în zădar:

politicianul descinde de-adreptul din politică — și politica aceasta e ca *ori-ce* politică modernă ce se trage din secolul al XVIII-lea., din ideologia democratică. La Paris, la Roma, la Atena, la Belgrad — aceleași stereotipe acuzații la adresa politiceii, ca la București. Par'că sînt aceiași politicieni și aceiași independenți și aceleași gazete. Deosebiri sînt numai de ordin formal, exterior. Pentrucă mai toți pornesc de la aceleași principii constituționale. Mai toți declamă, cîntă, și se incîntă de democrații, — și toți fac politică oligarhică, aristocratică. Pentrucă alta nu e posibilă decît în teorie, chiar în cea mai pură democrație. Toți au pornit și pornesc de-adreptul de la suveranitatea poporului, și toți au ajuns și ajung mereu la suveranitatea «rațiunei umane».

Apoi aceasta e o altă suveranitate. Absolută și absolutistă. Absolut contrară orișicărei «suveranități» a mulțimii, a numărului, a politiceii de contabilitate. Căci rațiunea umană e ascuțită de felul ei. Ea taie teribil în visurile — altora. Natural că aceștia strigă. Mai ales că «altruismul» nu se prea laudă de bunele sale raporturi cu rațiunea umană, — rece și cu înclinări foarte pronunțate pentru interese.

Lamennais, marele apostol al democrației, suflet nobil dar visionar, a spus-o însuș că în numele rațiunii infailibile creștinii au fost aruncați fiarelor sălbatice și în numele suveranității poporului lumea a inventat ghilotina! Lamennais, care el însuș propovăduise doctrina acestei suveranități!... Ce dovedesc toate astea? Dovedesc că lucrul principal într'un Stat nu sînt teoriile populare, ci priceperea, caracterul și patriotismul celor chemați a governa. Cînd o țară are parte de un număr mare de asemenea oameni politici, toată chestia «suveranității» și a sufragiului nu are nici o importanță. Asemenea oameni politici sînt cei mai sinceri «democrați» (în înțelesul obșteșc curent), chiar dacă nu fac paradă cu sentimentele lor democratice sau mai corect zis *demofile*.

Dar într'un veac, în care «religia e o nerozie», nici «cugetarea sacră», politica patriotică nu mai poate fi, ce ar trebui să fie. Și de aceea, după zeci de ani de democrație, demosul de fapt e mai nenorocit, *se simte* mai nenorocit de cît în vremurile în care «suveranitatea» lui, neavînd nici un preț, nu găsea cumpărători. Căci cumpărătorii ei nu dau pe ea și *nu pot* da de cît vorbe late, fîgădueli cu carul și aminări fără termen. Toate astea n'au produs și nu produc de cît un lucru: deșteaptă în suflete modeste numai rîvniri, rîvniri la o viață fericită ca în sînul lui Avram. Numai rîvniri, încredere în vorbe și furioase decepțiuni! Căci fericirea omului e după

cum e omul, iar nu după gura politicianului. Acesta multe poate promite, dar de ținut, nu poate ține mai nimic, oricât de cinstit ar fi. Căci și el, tot după gura altora s'a luat, cînd își desfășurase «programul politic».

După gura altora ; a ideologilor francezi și a descendenților lor.— *Macaulay*, marele istoric englez și *liberal* vestit, știa foarte bine ceea ce azi, în urma zăpăcelii ce ne-a produs-o mai ales presa evreiască,— puțin mai știu, puțin mai pot pricepe : el știa că *liberalismul e una și democrația e alta!* Și mai știa că una-î politica liberală engleză și alta e cea revoluționară franceză. Că una-î politică de experiență, de practică a vieții, iar cealaltă e o politică de cabinet, o teorie pustie. Pentru că Englezii, cum zice el¹⁾, mulțumiți cu propriile lor amintiri, experiențe și tradiții naționale «nu și-au căutat nici odată modeluri politice în așa zisele «democrații» ale Greciei antice sau ale Romei. Francezii însă — teoreticianii lor adică — tocmai din acele republici au căutat să-și construiască nouile teorii politice. Și aceste studii și doctrine ei nu și le-au făcut și nu le-au cules din scriitorii elini sau romani din epocile republicane, ci din scriitorii mult posteriori, din niște moralisti pedanți cari au scris tîrziu după stingerea totală a libertății antice. Francezii nu s'au luat după *Tucidide* d. p., ci după poveștile lui *Plutarh*. — Ei înșiși orbi, își mai luaseră și călăuze oarbe. Nu avuseră experiența libertății, și căutați acum să-și formeze opiniuni despre ea, dar din scriitorii cari nu avuseseră *nici ei* mai multă experiență de cit Francezii ; din scriitorii a căror imaginație, înflăcărată de misterul și setea de libertate, le exagerase acest necunoscut folos al libertății. Francezii s'au inspirat astfel dela scriitorii cari în scrierile lor declamă despre patriotism fără ca ei să fi avut vr'o parte,—și preamăresc în ele regocidul cu toate că pe cînd trăiau, se gudurau pe lingă *Cesari* tirani.

Astfel maxima, pe care legiuitorii francezi o învățară din aceste scrieri greco-romane, era că libertatea politică ar fi un scop în sine, iar nu un mijloc: că valoarea libertății nu ar fi rezidind în faptul că garantează ordinea, proprietatea și moralitatea, ci că ar fi în sine un scop, o înaltă și minunată fericire, căreia, fără nici un scrupul, trebuie să-i se aducă jertfă ordinea, proprietatea și moralitatea. Învățăturile ce se pot trage din istoria antică sînt de sigur folositoare și importante. Dar ele nu prea puteau fi pricepute de niște oameni cari, în toate rapsodiile lor asupra democrației *Ateniene*, păreau a

¹⁾ *The Miscellaneous Writings and Speeches of Lord Macaulay*. London, Longmans etc. p. 282.

uita cu desăvîrșire că în acea «democrație» se găseau cîte zece sclavi la un cetățean; nu puteau fi pricepute de niște oameni cari mereu își împodobeau invectivele împotriva aristocraților, cu preamăriri la adresa lui Brutus și a lui Catone, crezindu-i democrați, deși aceștia au fost aristocrați mai înviersunați, mai mîndri și mai exclusiviști decît orișicare dintre cei ce au emigrat cu contele D'Artois»...

Această învățătură falsă din scriitorii posteriori i-a tăcut pe cei mai mulți teoreticieni și conducători ai revoluțiunii franceze să aplice idei ce nu se potriveau de loc cu starea țării lor, cu nevoile ei reale, cu tradițiile ei de veacuri. Și învățătura lor și teoriile lor au făcut și fac ocolul pămîntului, și fericesc lumea cu politica și — politicianii de care aceiaș lume mereu se tînguește. Toate acestea sînt atît de adevărate încît Sumner-Maine constata încă de-acum douăzeci de ani, că politica utopistă franceză, democrația modernă, a influențat în cele din urmă și pe Englezii făcîndu-le mare rău ¹⁾. Astăzi, nenumărați Englezii de frunte se plîng zilnic, în scrierile lor, de această înriurire nefastă.

Prin urmare, răul există mai pretutindenea astăzi unde democratismul s'a întins și înaintează mereu.

O parte bună și înțeleaptă, în scrierile filosofilor politici din secolul al XVIII-lea, este concepția lor despre fericirea omenească limitată, propaganda lor pentru severitatea moravurilor, pentru simplitatea în viață și decî contra luxului, pentru cumpăt și modestie în dorințele individuale. Dar cine 'i-a ascultat? Cine-i ascultă? *Nici măcar școala!* Nici măcar școala de Stat, obligatorie și gratuită. Căci ea nu s'a adresat și nu se adresează decît rațiunii suverane și în loc de caractere nu ne dă de regulă decît mașini aritmetice, suflete fără nici o religiozitate, «intelectuali» cu carte dar fără nici o idealitate, fără puternice reliefuri morale, fără nici o adîncime patriotică. *Patriotică* zic, nu socială. Căci ceea-ce se numește azi «chestia socială» nu este decît un început sistematic de a înlocui viața sufletească a națiunilor cu preocupări materiale, cu un imens restaurant popular, egalitar și gratuit, într'o democrație încet-încet pură și cosmopolită.

Da, există o «armonie prestabilită» între interesul individual și cel național al Statului în sensul propriu, cum susține Adam Smith. Toată chestia e: după cum e caracterul omului. Discuția datează de mult și nici azi nu se poate conchide apodictic, întrucît moravurile unui

¹⁾ Popular Government. Four Essays. By Sir Henry Sumner Maine. Fifth edition, p. 136.

popor determină constituția țării, cum zice Montesquieu, sau întrucît legislațiunea înriurește asupra moravurilor poporului. Ceea-ce ni se pare sigur este că legile trebuie lăsate *să rezulte* în mod firesc din bunele moravuri și credințe, nu să fie aduse în flagrantă opoziție cu ele. Aceasta este după mine un postulat al orî-cărei politici cu adevărat naționale, căci orî-ce inovații pripite, fără raport la moravuri, credințe, tradiții și la mentalitatea specifică a unui popor, fără raport la trebuințele lui reale, constituie o politică cosmopolită.

Dar ca o națiune să ajungă a fi guvernată cu adevărat în conformitate cu spiritul său național, ca o națiune să poată deveni capabilă de a lupta cu trup și suflet pentru idealuri superioare, ea trebuie să fie *tot-d'auna condusă* de cei ce pot avea asemenea idealuri: de oamenii săi de frunte. N'or fi azi mulți cu idealuri superioare între ei? Vor veni, dacă fruntașii, de orî-ce culoare politică, vor înțelege un lucru elementar, azi foarte puțin popular dar indispensabil pentru viitorul național al unui popor: dacă vor înțelege, zic, că un popor niciodată nu va avea buni conducători dacă fruntașii săi de azi nu se preocupă de educația specifică a fruntașilor de mine. Conducătorii adevărați se recrutează din toate straturile unui popor. Dar este absurd să crezi că bărbați de Stat și oameni politici de seamă se pot ivi așa printr'un fel de autogonie democratică sau *generatio aequivoca* de ordin electoral. Aderenții «instrucțiunii integrale», după sistemul lui Condorcet, ai instrucțiunii democratice, pot să fie foarte convinși, dar și alții au o fermă convingere și anume: că politica făcută de bărbați de Stat improvizați, de autorități și providențe proclamate în întruniri electorale, de retori și de sofști — a fost, este și va fi în cele mai multe cazuri o politică nenorocită în consecințele ei. Senatorul Pantaleoni, unul din fundatorii unității italiene, zice, într'o scrisoare către Emil de Laveleye: Oui, la démocratie s'impose, je l'admets. Mais le gouvernement des démocraties doit être confié à l'aristocratie intellectuelle¹⁾.

Ideie întemeiată, foarte cunoscută, dar tot vagă.

AUREL C. POPOVICI

¹⁾ EM. DE LAVELEYE, *Le Gouvernement dans la Démocratie*, vol. II, p. 53.

CÎNTUL DAINEI

Cîte-odată, lună dragă
 Tot mai vii,
 Si cu raza ta pribeagă
 Mă îmbii,
 Cu privirea'ndurătoare
 Nu mă'nșeli,
 Cînd mă la unei ușoare
 Indoeli?
 Nu'ncerca! Pe cer s'adună
 Nouri grei!
 Mii de fulgere! Furtună...
 Prin alei,
 Tei floarea lor uscată
 Cum și-o plîng!
 Cum aș vrea cu ea odată
 Să mă stîng!...

NATALIA IOSIF.

CER ȘI PĂMÎNT

Treceam pe luncă singurei
 Sub bolta clară, străvezie;
 Erau aglice pe sub tei.
 Și'n aer zvon de ciocîrlie.

April, iubitul de cocori,
 De slăvi albastre și de soare,
 Smăltase văile cu flori...
 Și flori avea la cîngătoare.

Deasupra cer nemărginit,
 În suflet dragoste-amî de tine,
 Pluteam cu gîndul liniștit
 Spre largul zărilor senine...

Dar sus, prin ulmi, un cuib perdut
 În crengi, și două păsărele
 Vibrau așa de-ai fi crezut
 Că'n lumea toată's numai ele.

Tu le-ai zărit, și-același gînd
 Ne-a 'ncins ca fulgerul, de-odată
 M'ai prins de mijloc tremurînd
 Și m'ai privit îmbujorată.

G. TUTOVEANU.

MONASTIREA RIȘCA

la 9 Iunie 1906.

Cînd am eșit din Fălticeni, pîcla amurgului se întinsese pe valea Moldovei. Trandafirie întîiu, își pierdu strălucirea încet-încet, și parcă suia, acoperea codrii adînc albaștri și punea perdea nesimțită, neclintită, în dreptul munților.

De la hanul cel mare al Spătăreștilor se vedea pînă în fund, întunecată, valea Moldovei, pînă cine știe unde, în Bucovina; apoi mai lămurită se întindea aproape Baia, lîngă ariniștea ei, Baia, oraș odinioară ce a însemnat ceva, renumit pentru vitejii și bogății; iar azi un sat în care preotul e dușman cu învățătorul ca în multe alte părți, însemnat mai ales printr'un număr neobișnuit de mare de pelagroși. Și alte sate se deslușiră, cu lumini răzlețe, cum ne lăsam la vale spre podul de la Dumbrăvița, în trapul domol al cailor, niște cai umiliți și triști, parcă de același neam cu Ovreiul care-i îndemna de pe capră cu un glas în care răzbătea ca o ciudată înmlădiere de mirare.

Trecurăm la pas podul pe de asupra lucirilor schimbătoare și furișate ale undelor. Intr'o liniște deplină străbăturăm lunca de sălcii din cealaltă parte a apeii, — și cînd intrarăm în Bogdănești noaptea era desăvîrșit stăpîna.

Tovarășii mei tăceau cînd, după ce trecurăm și apa Rîștei, deodată mănăstirea izvorî neagră, ca din pămînt, cu turnurile-i neclintite pe cer, între valuri încremenite de verdeață, bogate, nedeslușite prin întunecime. Clopotele cailor deodată sunară melancolic, cu ecouri; și cel mai învîrstă dintre noi, și cel mai bărbos, sub pălăria-i de pae pleoștită, începu a-și aduce aminte de pe cînd era tînar, cu ani în urmă, de pe cînd altfel privea lumea tot prin frumusețea acestor locuri.

«Asta-i Rîșca...» zise el încet, cașicum s'ar fi apropiat de mormîntul unui prieten.

* * *

După ce ciocanul căzu cu vuet de două ori în poarta uriașă a turnului de la intrare, un monah ne deschise, apoi se apropie de noi, ținînd în mîna o chee uriașă. După ce intrarăm în ograda largă împrejmuită de toate părțile cu chilio și cu acareturi, același monah, întorcînd spre noi un obraz pe care nu-l vedeam, cu un glas pe care abia îl auzeam în tăcerea ce sta neclintită între ziduri, ne înștiință că se duce să facă numai decît cunoscută sosirea noastră părintelui egumen.

*

«Spune-î că sînt prietenî... de la Iași...» zise unul dintre noi. Dar călugărul nu se mai simțea. Se făcuse nevăzut ca o umbră. În juru-ne, pretutindenî, toate luminile erau stînse.

Tovarășul cu pălăria pleoștită ne zise cu pătrundere :

«Părintele egumen e un om la care țin foarte mult. O să-l prețuim cu toții mai ales acuma, cînd ni-î așa de foame. Bună-seara, părinte Veniamin!

— Bună-seara ! Bună-seara ! răspunse un glas vesel. Poftiți !..» Și lumina unei lumînări începu să umble în cerdac de-asupra noastră.

Îndată suirăm treptele spre arhondaric și părintele se aplecă spre noi cu lumînarea, ca să ne vadă de aproape ; și îndată glasul-î se umplu de o veselie deosebită, pe care numai vederea unor cunoștinți vechi o poate pricinui.

În lumina odăilor arhondaricului priveam cu mirare la părintele Veniamin. După cîte știam, sfinția-sa trebuia să fie un om împovărat de multe erni, și înaintea noastră sta plin de sănătate un bărbat nalt, numai cu puțin păr cărunt în plete și 'n barba rară spinatecă, un bărbat rumăn cu ochi lucitori și cu un glas foarte dezghețat, îndesat și hotărît.

Ne-am întrebat, cum se cuvine între creștini, de sănătate ; după aceia părintele Veniamin, ca om încercat ce era, își închipui numai decît că vom fi fiind flămînzi. Noi, negreșit, ne apărăm pe cît puteam cu jumătate de gură, dar sfinția-sa, spre bucuria noastră, nu prea era aplecat să ție în seamă asemenea protestări.

Eu îl priveam cum umblă nalt și sprinten pe lîngă noi, îi ascultam glasul care răsuna din cerdacuri în ograda goală, și-mi părea bine nu atît că am venit să văd vechea biserică a lui Petru-vodă Rareș, cît că o să pot schimba cîteva vorbe cu un călugăr cum nu adese-ori se întilnește.

În adevăr, îndată ce ne așezarăm temeinic pe scaune, în sufrageria largă, părintele Veniamin începu să ne povestească despre o mulțime de lucruri felurite. Din cînd în cînd ne îndemna să gustăm din vinul bătrîn însă plin de tinerețe ca și sfinția-sa, iar noi, în lumina lină a lămpii, în liniștea aceia de mănăstire, ascultam un glas deșteptat din lungi tăceri.

Întăiu aftarăm cu multe amănunțimi toate peripețiile cu «loteria mănăstirii», și toată munca încordată ce s'a pus spre ridicarea din ruină a chiliilor și a acareturilor sfintului locaș. Din toate, înțelegeam că gazda noastră e un gospodar cum rar se întilnește pe la mănăstirile noastre, și prețuiam cu atît mai vîrtos această vrednicie, cu cît știam că și acolo, la Rîșca, ca și în multe alte părți, se făcuse multă

părăduială, fusese mult jaf, cu zece ani în urmă, pe vremea călugărilor greci.

Pe vremea aceea nu mai era o mănăstire, pe vremea aceea, sub stăpînirea egumenului Agapie Şuţu de pildă, pe vremea zaverei, călugării erau robi; în arhondaric viauă petrecerile şi balurile, şi porţile sfintei mănăstiri nici-odată nu se închideau; avea Grecul patru Arnăuţi cari jucau şi băteau *giuredul* în ogradă şi toată ziua slobozeau focuri de şuşanele; curgeau căruţele cu boerime desfrînată din toate părţile; şi după ce se sfirşiră toate, rămase lăcaşul ca după o pustiire a păgînilor. Pe vremea aceea mănăstirea se dădea cu toate veniturile ei în arendă ca o moşie oare-care, şi sînt şi azi scrisori, în care egumeni daţi afară înainte de soroc strigă «cu lacrimi pe obraz» către Mitropolit: «Ohi allo despoty mou! pentru ce m'ai prădat de miile de lei şi nu m'ai lăsat la Mănăstire pe cît era înscrisul nostru? Am dat ruşfert şi m'am făcut egumen, iar acuma n'ain avut nici-o trecere cu rugămintele mele; ba am fost şi dezbrăcat! Ca unul ce m'am trezit slujindu-mă cu dreptate, chelnărind cozile caritei prea sfinţilor voastre, socotind că am stăpîn pe un mitropolit, patriot şi evghenist, multe năcazuri şi zădufuri, goliciune şi flămînzire am pătimit prin străinătate, şi văd că n'am meritarisit unei cît de mici stăpîneşti mili!...» Numai gîndindu-mă la vremurile acelea înţelegem cît preţ are osîrdia părintelui Veniamin, economia lui strînsă, rînduiala lui, şi toate năcazurile pe care le-a îndurat pentru cinstea sfintului locaş.

«Eū am fost şi la Erusalim, zicea zîmbind părintele Veniamin, am fost şi la sfîntul munte Atos şi am adus de la Sfîntul Munte icoana Maicei Domnului, portăriţa, o icoană cum nu socot să i se mai găsească perechea...»

Încet-încet părinte Veniamin începu să ne povestească despre viaţa lui de pe cînd a învăţat carte la şcoala lui Neculai Istrate, la Rotopăneşti, despre vremea cînd era cioban, cînd a căzut bolnav şi era gata să ia drumul altei lumii mai bune, de vremea cînd a început călugăria şi şi-a scăpat viaţa cu post şi rugăciune. — Vorbea încet, cu un zîmbet bucuros şi ne privea pe rînd, cu ochi scînteetori.

«Numai postul m'a scăpat, zise sfinţia sa. Iaca eū carne nu mînînc, şi de tare, slavă Domnului! Am scăpat eū şi de altele, nu numai de moartea aceea. Cred că ştiţi cînd m'am prăbuşit într'o rîpă, lîngă tîrgul Fălticenilor, cu tot cu trăsură, din goana cailor... Atuncea eram să mă duc: eram fărîmat de tot. Dar iaca am scăpat şi de asta. Am zăcut ce-am zăcut, şi pe urmă a dat Dumnezeu de m'am sculat. Şi încă acuma am mai prăpădit din putere, dar altă dată nu-mi stătea nimeni înnainte. De mult, înnainte de a veni la mănăstire, cînd um-

blam pe moșie călare, — că eram atuncea la un boer, — dacă se întâmpla să mă mîni pe cal numai cît îl apucam de gît, îl turnam la pămînt și îl băteam la pîntece cu harapnicul pînă ce nu mai putea...»

Noi rîdeam minunîndu-ne. Rîdea domol și părintele Veniamin. Iar eu priveam cu mirare cum se dezvălue altă față a vechiului cioban.

«Nu că eram așa de tare, zise iar sfinția-sa; nu eram așa de tare, pe cît eram iute. Nu îmi sta nimeni în potrivă, putea să fie el ori-cine. Cînd eram la stîină, era acolo un cioban care avea strașnică vîrtute. S'a pus într'un rînd rămășag că ridică un butuc de fag din fața stîinei. Zece oameni nu l-au putut ridica. El s'a pus colo de-asupra lui, l-a apucat, s'a încordat și hai-hai, încet-încet, l-a ridicat în picioare, — pe urmă i-a făcut vînt cît colo, și s'a cutremurat pămîntul cînd a căzut coșcogeamite fag. Era strașnic. Ș'apoi de la ora asta se încredea în brațul lui și cam nu voia s'asculte cînd îi dădeam o poruncă. Într'un rînd se ridică și se răcăduște la mine. Ș'atunci am umflat parul de la cazanul cel mare, și cînd l-am plesnit la cap, l-am și turnat la pămînt. Și nu m'am mulțămît cu atîta: l-am pisat pînă ce m'am hrănit! După aceia l-am învălit peste tot cu pîne muiată în șpirt... Și i-a trecut!» sfîrși încet părintele.

După o tăcere, începu a rîde iar, la o altă aducere-aminte.

«Ei, acuma nu mai este ce-a fost, acuma s'a isprăvit, dar tot nu mă dau cu una cu două... Mă gîndem și eu să mă îngrijesc de sfîrșit, că numai Cel-de-sus e stăpîn pe vieța noastră. Și m'am dus la Iași și am dat unui meșter să-mi facă monumentul!

— Monumentul? zise cu mirare unul din noi.

— Da, monumentul, răspuse rîzînd părintele. Minî-poimîni poate mă duc și eu. Am dat o mie de lei în capăt, dar mi-a făcut lucru frumos, n'am ce zice. Pe o parte este o iconiță făcută după icoana cea mare a Maicei Domnului, portărița, pe care am adus-o eu de la Sfîntul Munte și am dăruit-o bisericeii; pe de alta mi-a pus și fotografia mea, pe marmură... Mi-a făcut lucru tare bun și frumos. Și cînd mi l-a adus, se necăjeau patru oameni să-l coboare din căruța și nu puteau. Piatra-î grea, ce socoți? Atuncea zic: Mi-l dai degeaba, meștere, dacă-l ridic eu? — Italianul prinde a rîde: Da, cum nu! — Atuncea am pus mîna pe un drug, l-am trecut pe dedesupt și scurt am înnălțat monumentul în picioare... Dar meșterul de colo începe a țipa: Nu-l dau, părinte, așa, nu-l mai dau... Sfinția ta trăești mai mult de cît *monument!*... Apoi am făcut o mulțime de haz cu dînsul... Zicea că era să piardă o mie de lei... Și mă întreba că ce-mi trebuie mie monument?...

Părintele Veniamin, ațîțat de veselia noastră, făcea un haz ca și

cum ar fi fost de față meșterul italian. După aceia iar își aduse aminte de ceva.

«Cît despre asta nu, nu mă dau eu cu una cu două... Să vedeți ce se întîmplă. Vine într'o zi Ilie Răcoare. Poate ați auzit de dînsul, a fost în vremea lui hoț vestit... Uite așa-î, cît în pod, — și nici acu nu-î de lepădat, bătrîn că-î bătrîn... A venit, — și mi-a luat mîna s'o sărute. Și cînd l'am strîns, colo, a țipat! Ce vraî, Ilie? zic.

— Apoi, părinte, zice, de acu m'am gîndit eu așa, să mă călugăresc... S'apropie veleatul...» Îi arăt eu o moacă sdравănă după ușă. «Bine, Ilie, cu asta, zic, sunt eu în stare să călugăresc și să ții în frîu ș'o sută de haiduci. Dar trebuie să știi că'n viața monahicească sînt multe dureri și asprimi.» Și apoi după ce-a eșit, a început către călugări, în ogradă: «Ce? zice. Eu am fost hoț, zice, da aista a fost vătav de hoți!...» Daldată? urmă vesel părintele. C'apoi vine des pe aici. Tot zice că vrea să se călugărească. Altădată vine iar. Eu îl strig de sus, din cerdac: «Ei, la ce te mai gîndești, moșule?» El începe a rîde: că și el e pehlivan. «Apoi la ce să mă gîndesc și eu? zice. Tot îmi spune unul și altul că sfinția ta ai fi avînd mulți bani. Și tot mă bat cu gîndul să caut tovarăși și să te cerc într'o noapte! — Așa? zic eu de colo. Brava, moșule, tare bine! Și cam cu cîți tovarăși ai vrea dumneata să vii? Așa, spre știință... Bani am, zic, nu știu cîte lăzi... Cu cîți ai de gînd să vii? — Apoi cu cîți oi putea! zice. — Așa? Bine! — eu de colo. — Cu trei-zeci? Fie și cu atîția! Am eu cu ce vă primi. Am eu focuri pentru trei-zeci... Cînd îți veni, numai mă scol frumos, — pușc cincî-spre-zece; mă pun și beau o țigară, — și pe urmă, după aceia, îi pușc și pe ceilalți...» Da el rîdea și clătina ia așa din cap!... ia așa clătina...» Și părintele făcu cu ochiul, și ne arăta cum clătina din cap Ilie Răcoare.

În sufrageria largă sfinția sa egumenul ne vorbi multă vreme prietenos și-și aduse aminte de multe lucruri vrednice de mirare, apoi ne pofti noapte-bună și se îndreptă spre chilia-î tăcută.

Noi eșirăm în balcon, de-asupra ogrăzii minăstirei, în răcoarea nopții, apoi după un timp, coborîm treptele, și după ce un frate somnoros ne deschise porțile prin întuneric, ne îndreptarăm spre apa Rîștei. Adieri calde treceau din cînd în cînd, și stele multe pîlpiuau vioaie deasupra, pe cerul întunecos. Murnurul apei deodată ne impresură; și în juru-ne zările apropiate, negre se deslușeau cu putere, într'o liniște adîncă. Rătăceam încet, la pas, schimbam vorbe puține; iar în urmă-ne minăstirea se zugrăvea, cu contururi negre pe o bucată de cer înstelată.

A doua-zi în strălucirea lumini, mănăstirea veche a lui Petru-Vodă Rareș părea alta, izvorită ca din întuneric, și din trecut. Lăstuni nenunărați, cu țipete subțirele se învăluiau în sbor, în jurul turlei. Călugări treceau domol prin ograda curată, acoperită cu un covor de iarbă moale. Părintele Veniamin ne arăta chiliile din nou ridicate din risipire, ne arăta toată gospodăria bine ținută, strâns și cu socoteală stăpinită, și ne lămură cu glasuri tinăre planurile pe care și le făcuse pentru acoperirea bisericeii.

«E păcat să rămie așa, un locaș vechiu și sfânt ca acesta...»

Și ne vorbea cu o dragoste deosebită, ca pentru niște lucruri ale lui, pe cînd o liniște ca din altă lume coborî din cerul albastru asupra retragerii aceleia singuratece și curate.

Apoi, prin lumina și căldura care creșteau și pe lîngă iazul de aproape, suirăm într'o tăcere nesfirșită, spre muntele Pleșu și spre sușăvița limpede a pîrului Moisei. Iarba mare plină de flori răspindea mireasme calde din toate părțile prin poenițele mărginite de ziduri negre de brazî. Treceau fluturi cu foi albe și roșii, rătăciți de pe flori rare; o muzică abia auzită a miilor de gize care roiau în soare ne mîngîia auzul, și deasupra unei curmături de mal, lîngă apa neagră, stătută a pîrului, în funia unui brad bătrîn, într'o sulită de lumină, deodată se ivi, privindu-ne țintă cu ochi lucitori, o veveriță castanie cu cravată albă ca zăpada, cu coada tufoasă ridicată ca o căciuliță deasupra frunții.

Pășeam încet, în tăcere, prin taina acestor locuri, și mă gîndeam la viforoasele valuri cari s'au scurs pe de-asupra mănăstirii și pe cărările în erburî prin cari treceam și noi, la cele opt năvăliri ale Tătarilor și ale Turcilor, cari au ars gospodăriile călugărilor de demult și au stricat din temelii așezările domnilor vechi, la lungile și spăimîntatele bejenii cari aduceau mulțime de boeri și de norod pe-aici, și care-i alungau ca cu biciul spaimei spre negura munților.

Despre acestea toate poate știe și părintele Veniamin, egumenul. El ne aștepta zîmbind și cu vorbe bune în curata lui gospodărie și ne pofti la o masă foarte gustoasă și bogată. Și iar începu să ne povestească lucruri felurite și ciudate, de pe vremea cînd era la cio-bănie. Apoi întorcîndu-se la mănăstirea lui cu trecut așa de tragic, cu ochi luminoși și veseli prinse a ne povesti despre o vidră care s'a innădit la peștele din rimnicul din preajma mănăstirii.

«Am eu o rablă de pușcă, zicea sfinția-sa; tot așa bate eu în dihanie c'o încărcătură, da-i vorbă că-i șireată de nu se mai află... Cînd mă duc cu pușca, nu-i; cînd mă duc și mă plimb pe maluri cu minile la spate, numai ce-o văd în fund, sub răchiți, pe-o coșcovă...»

Își steclește blaua și parcă râde la mine, bat-o Dumnezeu s'o bată!
Să uită la mine și tot pufnește: Hi! hi! hi! Și eu mă 'nciudez și mă
uit la ea, că alt-ceva n'am ce-î face...»

Și părintele egumen ne arăta cum se uită și cum râde vidra din
fundul rîmnicului.

MIHAIL SADOVEANU.

UNOR ȚARANI

*De veacuri voi ați fost ursiți.
Să duceți greul și durerea,
De cer și cîmp sunteți iubiți
Și ele doar vi-s mîngîierea.*

*Căci voi urînd ori ce păcate
Senini ați fost cu fruntea'n vînt,
In piept cu dor de libertate,
Și-n gînd un petec de pămînt.*

*Și visul vostru e senin
Ca cerul cel curat de vară.
Ce fericire e 'n cămin
Și jos pe prispa de la țară!*

*Cînd de la cîmp și de la stîină
Vă 'ntoarceți sara toți acasă,
Lăsați uneltele din mîină
De muncă grea, anevoioasă.*

*Ce fericire 'n pacea serei
Și'n taina muncii răsplatite!
Aici isvoru 'nduioșerei
O! ce bogat e în ispite...*

*Dar cîte chinuri vă încearcă
S'o spună nu-î pe lume grai!
Ș'ați dus o luptă grea, amară
S'aveți un biet pămînt de trai!*

*De-al muncii rod ades lipsiți,
Smeriți voi ați păstrat tăcerea:
In veci de veci veți fi ursiți
Să duceți greul și durerea...*

G. APOSTOL.

. PIERRE LOTI

PESCAR DE ISLANDA

(Urmare și sfîrșit)

IX.

Septembrie se sfîrșise și ea nu mai mînea, nu mai dormia.

Acuma stă acasă ghemuită, cu mîinile între genuchî, cu capul pe
spate și sprijinit de perețele din fund. La ce să se mai scoale, la ce
să se mai culce! Se arunca pe pat fără a-și mai scoate rochia, cînd
era prea sfîrșită de oboască. Astfel ședea mereu rebegită și dinții îi

clănțăneau de frig în această nemișcare. Avea mereu impresiunea aceluî cerc de fier ce-î strîngea tîmplele, își simția obrajiî scofilcindu-se. Gura îi era uscată, cu un gust de febră și din cînd în cînd ea scotea un gemăt răgușit din gît, repetat prin smuncituri mult timp, mult timp, pe cînd capul se lovia de granitul zidului.

Sau îl chema pe nume, foarte iubitoare, în șoaptă, ca și cum el ar fi fost acolo și îi spunea cuvinte de iubire.

I se întîmpla bună oară să se gîndiască la alte lucruri mărunte și neînsemnate, să se înveselească, bună-oară privind cum se lungeau încet-încet umbra Fecioarei de faianță și a vasului cu aiasmă, pe măsură ce scădea lumina, pe înalta lemnărie a patului ei. Și îngrămădirii de jale veniau mai grozave în sufletul ei și atunci ea își începea iar strigătul bătînd zidul cu capul...

Și toate ceasurile zilei treceau unele după altele, și toate ceasurile serii, ale nopții și ale dimineții. Cînd socotia de cînd trebuia să se întoarcă, o apuca o spaimă mai mare și ea nu mai vroia să știe nici date, nici nume de zile.

De obicei sînt semne pentru cei pieriți în Islanda. Cei ce se întorc au văzut de departe nenorocirea sau au găsit o rămășiță, un cadavru, un semn oarecare spre a ghici totul. Dar de la *Leopoldina* nu se văzuse nimic, nu se știa nimic. Cei de pe *Marie-Jeanne*, care o zăriseră la 2 August, ziceau că trebuie să se fi dus să pescuiască mai la nord și după aceasta se făcea taină de nestrăbătut.

Să aștepte, să aștepte mereu fără să știe nimic. Cînd să vie momentul cînd nu va mai trebui să aștepte? Ea nici nu știa și acum îi era aproape de grabă să vie cît mai curînd.

Oh! Dacă e mort, cel puțin să aibă milă de ea și să-î spuie!...

Ah! să-l vadă așa cum o fi în clipa aceia pe el sau ce va fi mai rămas din el!.. De s'ar îndura Fecioara atît de rugată sau oricare altă putere ca ea, să-î facă grația de a-î arăta printr'o dublă vedere pe Yann al ei, în viață manevrînd spre a se întoarce — sau corpul lui legănat de mare... spre a ști cel puțin.

Uneori i se părea că vede de-odată o pînză ivindu-se în adîncul orizontului: *Leopoldina* care se apropia, grăbind să ajungă. Atunci ea făcea o mișcare necugetată spre a se scula, pentru a alerga să se uite pe mare, spre a vedea de-î adevărat...

Dar cădea iar jos. Vai! Unde era oare acea *Leopoldina* în acel moment? Unde putea fi? Acolo de sigur, în acele depărtări înapăimîntătoare ale Islandei, părăsită, sfărîmată, pierdută...

Și totdeauna sfîrșia cu această vedenie obsedantă, de-apururea ace-

iași : o rămășiță de corabie spartă și goală, legănată pe o mare tăcută, de un cenușiu roz, încetinel, încetinel fără sgomot, cu o extremă dulceață, ca în bătaie de joc în mijlocul mării liniști de ape moarte.

X.

Două ore dimineața !

Noaptea mai ales era foarte atentă la orice pași se apropiau. La cea mai mică larmă, la cel mai mic sunet neobișnuit, tîmplele ei tremurau, de prea mult ce erau încordate înspre lucrurile din afară și ele o dureau îngrozitor.

Două ceasuri dimineața. În noaptea asta ca în altele, cu minile împreunate și cu ochii deschiși în întuneric, ea asculta sgomotul vîntului pe cîmpie.

Pași de oameni de-odată, pași pe drum. Cine putea trece la ora asta? Ea se ridică, răscolită până'n fundul sufletului, cu inima stînd din bătaie...

Cineva se oprise înaintea ușii, urca scările de piatră.

El!... O,... el! Bătuse. Putea să fie un altul?... Era cu picioarele goale. Ea atît de slabă de atîtea zile, sărise sprintenă ca o pisică spre a'și înlănțui iubitul. Fără îndoială, *Leopoldina* sosise noaptea și ancorase în față, în golful din Pors-Even și el alergase acasă. Ea se gîndi la toate acestea cu iuțeala fulgerului. Și acum își rupea degetele în cuiele ușei, cu graba ei de a trage acest zăvor care era tare...

— Ah!

Ș'apoi se dete îndărăt, sdrobotită, cu capul pe piept. Frumosul ei vis de nebună se sfîrșise. Nu era decît Fantec, vecinul lor. Cu vremea ce i-a trebuit spre a înțelege bine că nu era el, că nimic din Yann nu tremura prin aer, ea se simți afundîndu-se ca din treaptă'n treaptă în aceiași vultoare, până'n adîncul deznădejdei sale groaznice.

Sărmanul Fantec își cerea iertare: femeia în, precum se știa era cum nu se poate mai greș bolnavă și acum copilul lor se năbușia în leagăn, apucat de o urită boală de gît. De aceea venia să ceară ajutor, pe cît timp el da fuga s'aducă doctorul din Paimpol.

Ce-î păsa ei de toate acestea? Insălbătecită în durerea ei, ea nu mai avea nimic de dat altora. Prăbușită pe o bancă, ea sta înaintea lui cu ochii sticliți, ca o moartă, fără a-î răspunde, fără a-l asculta, a-l privi. Ce-î erau lucrurile pe care le spunea acel om?

El înțelese totul atunci. Ghici, de ce i se deschisese atît de repede ușa, și i se făcu milă de răul ce-î făcuse.

Bălbăi o rugă de iertare :

— E adevărat că nu trebuia s'o deranjeze, pe ea...

— Pe mine?... răspunse cu viociune Gaud. Și de ce nu pe mine, Fantec?

Viața îi veni de-odată, de oarece ea nu vroia să pară desnădăjduită în ochii celorl'alți, ea nu vroia de loc. Și acum la rîndul ei, avu și ea milă de el, căci se îmbracă spre a se duce după el și găsi în ea puterea de a merge să-i îngrijească copilul.

Cînd se întoarse și se aruncă în pat, la ceasurile patru dimineța, somnul o coprînsese un moment, căci era foarte obosită.

Dar acest minut de bucurie nesfîrșită lăsase în mintea ei o întipărire, care în ciuda realității stăruia aeeva. Ea se deșteptă în curînd cu o sguduitură și se sculă pe jumătate, la amintirea unui lucru... Era ceva nou, despre Yann! — În zăpăceala ideilor ce-i veniau, ea căuta să găsească...

— Ah! nimic! Vai! Numai Fantec!

Și pentru a doua oară căzu în fundul prăpastiei sale. În adevăr nu se schimbase nimic în așteptarea ei mohorită și fără nădejde.

Dar simțindu-l atît de aproape de ea, era ca și cum ceva pornit din el plutise prin prejur, era ceia ce se chiamă în țara bretonă, un *presemu* și ea asculta cu mai multă băgare de seamă pașii de pe afară, presimțind că poate va veni cineva care să-i vorbiască de el.

Și în adevăr la ziuă, tatăl lui Yann veni. El își scoase șapca, dete înapoi frumosul lui păr alb, care era buclat ca și cel al lui Yann, și se așeză aproape de patul Gaudei.

Și inima lui era măhnită de oarece Yann al lui, frumosul lui Yann era băiatul lui cel mai mare, cel mai drag, fala lui.

Dar el nu desnădăjduia, nu! El nu desnădăjduia încă. Începu a liniști pe Gaud foarte blajin: mai întîiu cei cari veniseră în urmă din Islanda, vorbiau toți de o ceață foarte groasă care a putut foarte bine întîrzia corabia și al doilea îi venise o idee: un popas în insulele Feroe, cari sînt foarte departe și de unde scrisorile vin foarte tîrziu.

Asta i s'a întîmplat chiar lui însuși, sînt vre-o 40 de ani și biata mamă-sa îi și făcuse panaghia... O corabie atît de frumoasă ca *Leopoldina*, aproape nouă și cu marinari atît de vrednici cum erau ei toți pe punte!...

Bătrîna Moan se tot învîrtia pe lîngă ei, ridicînd adesea din cap. Jalea nepoatei sale îi dăduse aproape putere și idei. Ea avea grijă de casă, privind din timp în timp unicul portret îngălbenit al lui Silvestru acățat în zid, cu ancorele lui de marinari și cu coroana lui funerară de mărgele. Nu! De cînd meseria de mare îi luase nepotul,

ea nu mai credea în întoarcerea marinarilor. Ea nu se mai ruga la sfânta Fecioară decît de frică, și numai din virful buzelor ei bătrîne, păstrîndu-î o ură adîncă în inimă.

Dar Gaud asculta cu lăcomie aceste lucruri mîngîitoare și ochii ei mari cu cearcăne vinete de veghiere priveau cu adîncă duioșie pe acest bătrîn care semăna cu iubitul ei. Numai avîndu-l acolo, aproape de ea era o pază împotriva morții și ea se simțea mai liniștită, mai aproape de Yann al ei. Lăcrămile îi cădeau în tăcere, încetinele și ea spunea în minte rugăciuni ferbinți către Fecioara Steaua Mărei.

Un popas în acele insule, pentru vre-o stricăciune poate. Era ceva cu puțință în adevăr. Ea se sculă, își netezi părul, făcu puțină găteală, ca și cum el ar putea veni. De sigur, nu era totul pierdut, fiindcă tatăl lui nu desnădăjduia. Și cîteva zile începu iar a aștepta...

Era toamnă, sfîrșit de toamnă. Inerările erau fioroase, cînd toate se întunecau de vreme în vechia colibă și prin prejur, în bătrîna țară bretonă.

Zilele însăși păreau că nu sînt altceva decît inserări. Nori nemărgeniți ce treceau încet, întunecau de-abinele vremea pe la ameză. Vîntul vîjîia neîncetat, scoțînd un sunet îndepărtat de orgă de biserică, cîntînd cîntece răutăcioase sau de desnădejde. Alte ori se apropia de ușa și începea a mugi ca dobitoacele.

Ea îngălbenise, îngălbenise, și se fărîma din ce în ce, ca și cum ar fi atins'o deja bătrînețea cu aripa ei... Foarte adesea ori punea mîinile pe hainele lui Yann al ei, pe frumoasele lui haine de nuntă, desfăcîndu-le ca o maniacă. Mai ales pe una din flanelele lui de lînă albastră care păstrase forma corpului său. Gaud o așeza binișor pe masă, și ea arăta de la ea însăși ca de obicei, relieful umerilor și pieptului lui. De aceia ea o puse în cele din urmă singură pe o poliță din scrinul lor, ne mai vînd a o mai mișca spre a păstra cît mai mult acest tipar.

Și în fiecare sară o ceață urîtă se înălța din pămînt. Atunci ea se uita prin fereastra ei la cîmpul trist, unde valuri de fum alb începeau a se ivi, eșînd ici cîlele din casele altora. Pe acolo oamenii veniseră pretutîndeni, păsări călătoare, aduse de vînt. Și serile trebuie că erau dulci, trecute la aceste focuri, căci primăvara de iubire începu odată cu iarna, în tot acest ținut al Islandejilor...

Înceștată de ideia acelor insule unde ei s'ar fi putut opri, luînd un fel de nădejde, ea începu iar a'l aștepta...

. . . . .

XI.

El nu se mai întoarse nici odată.

Într'o noapte de August, acolo în largul mării de Islanda, într'un mare urlet de furie, se serbătorise nunta lui cu marea.

Cu marea care fusese odinioară și mama lui: ea'l legănase, ea'l făcuse mare și voinic, și în cele din urmă ea'l luă pentru ea singură, în deplina lui bărbăție. O taină adincă învăluisese această nuntă monstruoasă... În tot timpul pînze întunecoase fălăiseră de-asupra, perdele mișcătoare și chinuite, întinse spre a ascunde serbarea. Și logodnica da gură, făcea cel mai îngrozitor sgomot al ei spre a înăbuși strigătele. El, aducîndu-și aminte de Gaud, femeia lui de carne, se apărase, într'o luptă de uriaș, împotriva acestei soții de mormînt. Până în clipa cînd i s'a dat, cu brațele deschise spre a o primi, cu un strigăt adînc ca un taur ce muge, cu gura plină de apă, cu brațele deschise, întinse și amorțite pentru totdeauna.

Și la nunta lui erau toți cei pe care-i chemase el odată. Toți afară de Silvestru, care se dusesese să doarmă în grădini fermecate foarte departe, de ceal'altă parte a Pămîntului..

(Sfîrșit).

TRAD. DE C. SANDU-ALDEA.

IN SEARA DE SFÎNTU GHEORGHE

— ICOANE DIN POPOR —

(Urmare și sfîrșit).

E bondoc la trup, gras și pripit la mișcări. Vorbește 'ntotd'auna puțin cam peltic; cînd e băut însă, să-l picî cu ceară, să-l omorî și nu poate să zică pe 'r. Are apoi o pată albă la ceafă, atît pe piele cît și pe părul capului. A dormit cînd era mic pe o comoară. Așa i-a spus lui o țigancă din ghioc și i-a mai spus, că el a să aibă noroc la comorî, că o să găsească de bună-seamă odată bani mulți pe drum de seară. Și de atunci, asta e singurul lui gînd, singura bătae de cap. El știe unde sînt comorile cele mai multe, unde cele mai bănoase, care sînt curate și cite afurisite. După vorbele ce au răsuflet din gura lui, au înfipt mulți mîinele pînă 'n coate în aur, și de părut rău de asta nu-î pare de loc, că și lui i-o veni odată ș'odată rîndul. să se

procopsească. Și-a dat chiar cu gîndul, ce are să facă cu atîta bănet. Cel d'întîiu lucru, îi viră 'n lăzi grele de fer, își cumpără o moșie mare la «Sglavacioc», unde mai are el un petec de pămînt, își trîntește într'un oraș o casă mare să se ducă pomina și apoi să te ții. Niță dragă, chef și petreceri, mai abitir cu pînă acum. Nevestii-si îi spunea c'o lasă și-și ia alta, vezi d-ta, care să nu-l facă de rușine 'n lume.

Socotelile astea îl face să 'ngroașe ceafa și să fie răbduriu la sca-toalcele ce primește de cîte ori venea cam pe trei călări acasă, or cînd nu putea să zică după ea: «treisprezece».

El are comoara lui, comoară mare, dar, necurată, cea mai grozavă comoară, din cîte cunoaște.

— Apăi să vezi, domle, începe el, cu limba scurtată 'n gură de atîta băt, «comoara asta nu-î ca toate comorile, e comoară grozavă, dom'le! Intîiu se aude un bubuit supt pămînt, trece ca un șuet prin văzduh, licărește, dar ce licăreală dom'le, roșie, ca para focului, și licărește-licărește, pînă te-apropii de ea, nu așa lic-lic-lic de trei ori și gata! Și 'nsemnezî bine locul dom'le și a doua zi găsești semnu' scos și 'nfîpt în altă parte, cine știe unde, că dacă sapi supt el: ni-mica goală! He, e comoară grozavă, dom'le, comoară afurisită rău, cu limbă de moarte!»

Oamenii fac ochii mici, se string pe lingă el, vorbesc mai încet:

— Hm! Ce crezi?... Lucru dat dracului de pomană! Și Papuc în-tărește:

— «Grozav, Dom'le, grozav! Comoară grozavă, așa cum vă spui eu! Și ce n'am făcut eu pîn' acu?... La'nceput am svirlit tabacherea în mijlocul flacării; a doua oară un briceag; am înfîpt apoi un cuțit; l-am bătut c'o peatră altă dată pînă'n plăsele; dar degeaba, Dom'le! Ucigă-l crucea schimba semnul și pace! Hm! Ce mi-am zis eu într'un an: De cruce s'o teme poate spurcăciunea și nu s'o atinge de ea! Dar țî-ai găsit! A mutat și crucea. Cum? Numai el poate ști!... Na, mi-am zis eu atunci, după alte toate și cu păcatul pe tine, Niță! Ce era să fac? M'am dus la Popa al bătrîn să mă spovedesc și Popa cînd a auzit a'nceput să-și netezească barba și să tușească'n sec:

— «Hm! Păcat, păcat mare, omule!» zice el.

— «De, Părinte, n'am făcut-o cu gînd rău, m'o erta Dumnezeu!» Dar Popa de colo:

— «Apăi uite ce e de făcut. Nu trebuie lăsat lucrul așa, c'atunci va să zică că Sarsailă și-a bătut joc de noi, pingarind sfînta cruce!»

— «Cum?» îi zic, «că eu unul, nu mai mă duc!»

— «Da' dac'oiu merge și eu?» stărui Popa. «Așa, să-ți țiu de urît?»

O bucurie mare încolți atunci în inima mea. Poate că de Popa s'o teme, gândii eu, că de, doar nu degeaba e omul lui Dumnezeu?!... Și-i zisei atunci:

«Știi ce, Părinte? Da' să ieși și-un lucru sfânt, un odor bisericesc-ceva, ca să-l punem semn, când om zări vilvâtaia!» Ne-am învoit și ălălalt, am plecat așa pe la o vreme, am urcat pe «Vraciu» haidahaida, că Popa era bătrîn și ne'nvățat cu așa drumuri pieptoase pe jos. Sara, așa cînd se'ngîna ziua cu noaptea, eram sus pe «Căpitanu», la mesteacănul mare-uscăt, de pe surpușul de lîngă stîna oilor. Stăm noi ce stăm și de-odată parcă a început așa un freamăt printre frunze. Zic eu atunci: «De-acum, Părinte, să te ații! Vine ucigă-l crucea la comoară!» Popa a scos repede din desagi odăjdiile, s'a înbrăcat, a luat icoana în mîină ș'a așteptat. N'am mai zis unul nici lae-nici bălaie. Începuse însă să mi se moaie picioarele și de-aș fi văzut prin întunerec, aș fi zărit de bună-samă și fața Popii ca de mort.

— «Colo-colo, Părinte, zic eu, în pîrău; dar să ieși sama că-s gropi multe și locul cam mocirlos: Nu-î vorbă, că vin și eu cu Sf. Ta!»

Abia sfîrșesc eu și pîl-pîl-pîl, începe să joace lumina. «Curaj, Părinte!» Și Popa a închis ochii, a zis Doamne ajută, s'a apropiat, a mai blocodorit ce-a mai blocodorit din gură și a pus icoana Maicii Domnului, încet cu capătul spre mesteacăn unde i-am arătat eu!

Am dormit acolo peste noapte. Și ce visuri am avut, măi frate! Se părea că ne trage dracu' de picioare, ne bate, ne aleargă. Ne-am pomenit hătcolo de unde ne-am culcat, unu' 'ntr'o parte, altu' într'alta!

La ziuă ce ne-a fost dat să vedem? Icoana era cine știe unde, strimbă, 'ntoarsă pe altă parte și schimbată la față! O atinsese 'mpe-lițatu'! Cînd a văzut Popa asta, l-a apucat frigurile și d'atunci i s'a tras și moartea! Ce credeți!... Minunea lui Dumnezeu!

He, măre, da' eu tot nu mă las! Mă duc, mă și mă duc, pînă s'o 'ntîmpla să licăriască odată lumina după cîntatu' cocoșilor, ș'atunci e a mea comoara!»

Aici s'a oprit și a mai cerut un chil:

— «Ad'o mă, ad'o tizule, că nu-s zile, cite lire!...»

. MIHAIL LUNGIANU.